

Ansökan om att använda intäkter från överbelastning för att finansiera en nödgärd för näringsidkare och juridiska personer

Nödgärd

Svenska kraftnät ansöker till Energimarknadsinspektionen (Ei) om att få använda intäkter från överbelastning för att finansiera ett elstöd till näringsidkare och juridiska personer i tillägg till det redan beslutade elstödet för de elslutkunder som omfattas av förordning (2022:1872) om elstöd till konsumenter. Den totala kostnaden för båda dessa elstöd ryms inom de 55,6 mdkr som Svenska kraftnät ansökte om att få använda den 27 oktober 2022 (Svk 2022/2568).

Grundmodell

Det föreslagna elstödet utgår från en schabloniserad elkostnad utifrån den modell som beskrivs i den tidigare ansökan (Svk 2022/2568). Elstödet omfattar alla uttagpunkter som har haft ett genomsnittligt elpris överstigande 75 öre/kWh på dagen före-marknaden under referensperioden oktober 2021–september 2022. En effekt av gränsen om 75 öre/kWh är att stödet omfattar alla uttagpunkter belägna i elområdena 3 och 4. I elområde 3 uppgår ersättningen till 50 öre/kWh och i elområde 4 uppgår ersättningen till 79 öre/kWh. Elstödet som en näringsidkare eller juridisk person erhåller baseras på uppmätt elförbrukning i berörda uttagpunkter under referensperioden.

Statsstöd och maxbelopp

Elstödet omfattas av EU:s statsstödsregler och ska vara utformat i enlighet med avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande från den 9 november 2022 om en tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina (2022/c426/01), nedan benämnt kommissionens meddelande. Det innebär att elstödet till en enskild näringsidkare eller juridisk person som utgör ett företag enligt meddelandets definition maximalt kan uppgå till de belopp som anges i avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande. I tillägg till grundmodellen införs därför ett tak för hur mycket elstöd en näringsidkare eller juridisk person kan erhålla motsvarande maxbeloppen i avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande. De maximala ersättningsbeloppen gäller alla näringsidkare och juridiska personer oavsett om dessa utgör "företag" och därmed omfattas av regelverket för statsstöd eller inte.

Definitionen av företag enligt avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande ska tolkas enligt EU:s statsstödsregler och det är oklart om definitionen av företag är det samma som eller innefattar de i uppdraget valda begreppen "enskild näringsidkare" och "juridisk person".

Vem får stödet

Stödet betalas ut i enlighet med avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande till näringsidkare och juridiska personer som hade ett gällande elnätssavtal för uttagpunkter belägna i elområde 3 och 4 den 17 november 2022.

Näringsidkare och juridiska personer som av olika anledningar inte vill motta ett stöd eller offentliggöra detaljerade uppgifter kopplat till exempelvis förbrukning bör ges förutsättningar att kunna anmäla till sitt elnätsbolag att de inte vill ha elstöd. I dessa fall ska elnätsbolaget inte vidareförmedla näringsidkarens eller den juridiska personens uppgifter om förbrukning m.m. till den utbetalande myndigheten, och något stöd kommer därmed inte att utbetalas.

Kostnad för genomförande och administration

Genom att elstödet för den grupp inom begreppen näringsidkare och juridiska personer som utgör företag enligt ovan omfattas av statsstödsregler bedöms administrationen för detta elstöd öka i förhållande till elstödet till elkonsumenter. Det är i dagsläget svårt att beräkna hur stor denna kostnad kommer att bli med hänsyn till de osäkerheter som råder avseende genomförandet av elstödet, men kostnaden bedöms maximalt uppgå till cirka 1 mdkr.

Bakgrund

Den 27 oktober 2022 inkom Svenska kraftnät med en ansökan till Ei om att få använda cirka 55,6 mdkr av intäkter från överbelastning för att finansiera en utbetalning till elslutkunder för att mildra effekterna av exceptionellt höga elpriser på dagen före-marknaden.

Ei beslutade den 16 november 2022 att godkänna Svenska kraftnäts ansökan med ett tillägg om ett tak och ett ansökningsförfarande för den förbrukning som överstiger tre miljoner kilowattimmar under referensperioden.

Regeringen har därefter gjort bedömningen att Ei:s beslut med tillägg om ett tak och tillhörande ansökningsförfarande innebär att stödets utformning utgör ett otillåtet statsstöd varför stödet i den utformningen inte kan implementeras. Svenska kraftnät fick därmed ett nytt regeringsuppdrag den 22 december 2022 "Uppdrag att ansöka om att använda intäkter från överbelastning för att finansiera nödåtgärder för näringsidkare och juridiska personer" (I2022/02422), nedan benämnt regeringsuppdrag. I regeringsuppdraget framgår att Svenska kraftnät ska lämna in en ny ansökan till Ei avseende näringsidkare och juridiska personer som är utformad i enlighet med avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande och som beaktar Ei:s tidigare beslut.

Rättsliga förutsättningar

De rättsliga förutsättningarna för ansökan om stöd är Rådets förordning (EU) 2022/1854 av den 6 oktober 2022 om en krisintervention för att komma tillrätta med de höga energipriserna (nödförordningen) och Kommissionens meddelande den 9 november 2022 om en tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina (2022/C 426/01).

Nödförordningen

Om de prioriterade mål som anges i artikel 19.2 i elmarknadsförordningen har uppfyllts i tillräcklig grad får intäkterna användas som en inkomst som ska beaktas av tillsynsmyndigheterna när dessa godkänner metoderna för beräkning av nättariffer eller fastställande av nättariffer, eller båda. Övriga intäkter ska placeras på ett separat internkonto tills dess att de kan användas för de ändamål som avses i artikel 19.2 i elmarknadsförordningen.

Enligt artikel 9.1 i nödförordningen får dock intäkter från överbelastning som härrör från tilldelning av kapacitet mellan elområden användas för att finansiera åtgärder till stöd för elslutkunder i enlighet med artikel 10 i nödförordningen. Som exempel på tillåten åtgärd anges i artikel 10.4 b) i nödförordningen direkta överföringar till elslutkunder, inbegripet proportionerliga sänkningar av nättariffer. Artikel 10.1 i nödförordningen stadgar att medlemsstaterna ska säkerställa att alla överintäkter till följd av tillämpningen av taket för marknadsintäkter används på ett riktat sätt för att finansiera åtgärder till stöd för elslutkunderna som mildrar effekterna av de höga elpriserna på dessa kunder. Åtgärder för att finansiera stöd för elslutkunder ska enligt artikel 10.2 i nödförordningen vara klart definierade, transparenta, proportionerliga, icke-diskriminerande och kontrollerbara samt får inte motverka skyldigheten att minska bruttoelförbrukningen enligt artiklarna 3 och 4 i nödförordningen.

En elslutkund definieras enligt artikel 2.1 punkt 14 i nödförordningen som en kund som köper el för eget bruk.

Kommissionens meddelande

I mars 2022 kom kommissionen med ett meddelande, som uppdaterades i juli och november 2022, avseende en tillfällig krisram för statliga stödåtgärder som innebär att kommissionen avser att godkänna statsstöd om villkoren i meddelandet är uppfyllda, d.v.s. någon form av förenklat förfarande för att kunna få till stånd ett godkänt statsstöd. Avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande består av punkterna 54-58. Av punkten 55 i kommissionens meddelande framgår följande.

Kommissionen kommer att beakta sådant statligt stöd som förenligt med den inre marknaden på grundval av artikel 107.3 b i EUF-fördraget, under förutsättning att följande villkor uppfylls (de särskilda bestämmelserna för sektorerna för primär jordbruksproduktion, fiskeri och vattenbruk anges i punkt 56):

- a) Det samlade stödet överstiger inte vid någon tidpunkt 2 miljoner euro per företag. Stödet får beviljas i form av direkta bidrag, skatte- eller betalningsförmåner eller i andra former, såsom återbetalningspliktiga förskott, garantier, lån eller eget kapital, under förutsättning att det totala nominella värdet av sådana åtgärder inte överstiger det samlade taket på 2 miljoner euro per företag. Alla siffror måste anges i bruttobelopp, dvs. före avdrag för skatter och avgifter.
- b) Stödet beviljas på grundval av en ordning med en beräknad budget.
- c) Stödet beviljas senast den 31 december 2023.
- d) Stödet beviljas företag som drabbats av krisen.
- e) Stöd som beviljas företag som är verksamma inom bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter är villkorat av att det inte helt eller delvis överförs till primärproducenter, och det fastställs inte på grundval av priset på eller kvantiteten av produkter som köps in från primärproducenter, såvida inte produkterna, i det senare fallet, antingen inte släpptes ut på marknaden eller användes för andra ändamål än livsmedelsändamål,

såsom destillering, metanisering eller kompostering av de berörda företagen.

Punkten 56 i kommissionens meddelande stadgar följande.

Genom undantag från punkt 41 a) är följande särskilda villkor tillämpliga på stöd som beviljas företag som är aktiva inom primärproduktionen av jordbruksprodukter och inom fiske- och vattenbrukssektorn, utöver villkoren i punkt 55 b–d.

- a) Det totala stödet överstiger inte vid någon tidpunkt 250 000 euro per företag som är verksamt inom primärproduktion av jordbruksprodukter och 300 000 euro per företag som är verksamt inom fiskeri- och vattenbrukssektorerna. Stödet får beviljas i form av direkta bidrag, skatte- eller betalningsförmåner eller i andra former, såsom återbetalningspliktiga förskott, garantier, lån eller eget kapital, under förutsättning att det totala nominella värdet av sådana åtgärder inte överskrider det samlade totala taket på 250 000 euro eller 300 000 euro per företag. Alla siffror måste anges i bruttobelopp, dvs. före avdrag för skatter och avgifter.
- b) Stöd till företag som är verksamma inom primär produktion av jordbruksprodukter fastställs inte på grundval av priset på eller kvantiteten av produkter som släpps ut på marknaden.
- c) Stöd till företag som är verksamma inom fiskeri- och vattenbrukssektorn berör inte någon av de kategorier av stöd som avses i artikel 1.1 a–k i förordning (EU) nr 717/2014.

Vidare framgår av punkten 57 i kommissionens meddelande att om ett företag är verksamt inom flera sektorer, där olika högsta belopp är tillämpliga i enlighet med punkterna 55 a och 56 a, måste den berörda medlemsstaten på lämpligt sätt, till exempel genom särredovisning, säkerställa att det relevanta taket iaktas för var och en av dessa verksamheter och att det övergripande maxbeloppet om 2 miljoner euro per företag inte överstigs. Om ett företag är verksamt enbart inom de sektorer som omfattas av punkt 56 a, bör det totala högsta beloppet 300 000 euro per företag inte överskridas.

Enligt punkten 58 i kommissionens meddelande får åtgärder som beviljas enligt detta meddelande i form av återbetalningspliktiga förskott, garantier, lån eller andra återbetalningspliktiga instrument omvandlas till andra former av stöd, såsom bidrag, under förutsättning att omvandlingen sker senast den 30 juni 2024 och att villkoren i detta avsnitt är uppfyllda.

Nödåtgärden påverkar inte Svenska kraftnäts förmåga att uppnå de prioriterade målen

I enlighet med Svenska kraftnäts tidigare ansökan som Ei beslutade om den 16 november 2022 (se Ei:s beslut med ärendenummer: 2022-102955) kommer en nödåtgärd med en beräknad budget på maximalt 55,6 mdkr inte att påverka Svenska kraftnäts förmåga att uppnå de prioriterade målen. Den nödåtgärd som Svenska kraftnät nu ansöker om beräknas tillsammans med det tidigare beslutade

elstödet för de elslutkunder som omfattas av förordning (2022:1872) understiga detta belopp. Mot bakgrund av detta bedömer Svenska kraftnät att det också går att finansiera denna nödgärd utan att det påverkar Svenska kraftnäts förmåga att uppnå de prioriterade målen enligt artikel 19.2 elmarknadsförordningen eller verkets förmåga till en långsiktig och ändamålsenlig planering av nättariffen.

Genomförande

Svenska kraftnäts bedömning är att regeringen i ett första steg bör ansöka om statsstöd hos EU-kommissionen. Om elstödet utgör tillåtet statsstöd är Svenska kraftnäts bedömning att regeringen därefter i detalj bör reglera elstödet genomförande och administration.

En grundförutsättning för att elstödet skall kunna betalas ut är dock att berörda nätbolag sammanställer och skickar information om sina elslutkunder och deras förbrukning under perioden oktober 2021–september 2022 till utbetalande part.

Svenska kraftnät kommer i samband med denna ansökan att skicka en redovisning till Regeringen/Klimat- och näringslivsdepartementet om att en eller flera andra myndigheter än Svenska kraftnät behöver administrera och sköta utbetalningen av elstödet till näringsidkare och juridiska personer.

Skyddsobjekt och hemliga anläggningar m.fl. hanteras i särskild ordning

Svenska kraftnät vill tydliggöra att verksamhet som omfattas av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen (2018:585) och de lagar som anges i säkerhetsskyddslagen såsom skyddslagen (2010:305), lagen (2019:109) om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter m.fl., behöver hanteras i särskild ordning i samband med utbetalningen. Det vill säga för uttagpunkter där förbrukning sker av verksamheter som omfattas av säkerhetsskyddslagen m.fl. bör utbetalning och hantering av den information som berör dessa objekt och dessa uttagpunkter hanteras i särskild ordning.

Motivering till vald modell för nödgärd

Grundmodell

Svenska kraftnäts tidigare ansökan utgick från en generell modell som byggde på en schabloniserad elkostnad och som var lika för alla elslutkunder. Modellen utformades för att inte omfattas av EU:s statsstödsregler för att möjliggöra en så snabb utbetalning som möjligt till alla de elslutkunder som har drabbats av höga elpriser. Svenska kraftnät bedömer att denna modell uppfyller nödgärdsordningen.

Ei godkände Svenska kraftnäts ansökan, dock med ett tillägg om ett ansökningsförfarande för elslutkunder som har en särskilt hög elförbrukning. Detta tillägg medför att nödgärden kommer att omfattas av EU:s statsstödsregler. Regeringen bedömde att modellen med Ei:s tillägg utgör ett otillåtet statsstöd varför stödet i den utformningen inte kan implementeras.

Av det nu aktuella regeringsuppdraget framgår att stödet ska utformas i enlighet med avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande och därmed omfattas stödet av EU:s statsstödsregler. Med hänsyn till den korta tidsfrist som gällt för uppdraget

bedömer Svenska kraftnät att det inte är rimligt att ta fram en helt ny modell. En ny modell skulle riskera att försena processen ytterligare och i ännu högre grad förändra förutsättningarna för merparten av de elslutkunder som är berättigade till elstödet. Svenska kraftnät har därför i denna ansökan valt att utgå från den grundmodell som redan är godkänd av Ei och som Svenska kraftnät bedömer fungerar väl för merparten av berörda näringsidkare och juridiska personer. Genom att utgå från en schabloniserad elkostnad enligt grundmodellen behövs inget individuellt ansökningsförfarande, vilket annars skulle riskera att leda till en mycket administrativ, kostsam och tidskrävande börda för såväl mottagare av elstöd som utbetalande myndighet.

Statsstödsregler och maxbelopp

Med hänsyn till Ei:s beslut och de krav som återfinns i regeringsuppdraget, har Svenska kraftnät i tillägg till grundmodellen infört ett tak för det elstöd som en näringsidkare eller juridisk person kan erhålla i enlighet med de maxbelopp som anges i avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande.

Genom att taket sätts till det högsta tillåtna beloppet i avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande, möjliggörs att näringsidkare och juridiska personer som drabbats av höga elpriser, i större utsträckning kan få täckning för sina ökade elkostnader än om taket hade satts till en lägre nivå.

För att underlätta genomförandet och för att leva upp till Ei:s tolkning av nödförordningen appliceras avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande på alla näringsidkare och juridiska personer, oavsett om dessa utgör "företag" och därmed omfattas av regelverket för statsstöd eller inte.

Införandet av ett tak för det elstöd som en näringsidkare eller juridisk person kan erhålla anses minska sannolikheten att elstödet inte bedöms stå i relation till dennes faktiska elkostnader. Svenska kraftnät anser därmed att Ei:s tidigare beslut beaktas.

Att införa ett tak i enlighet med avsnitt 2.1 i kommissionens meddelande innebär risk att vissa näringsidkare och juridiska personer inte fullt ut erhåller ett elstöd som står i relation till deras ökade elkostnader. Elstödet kan därtill slå olika utifrån näringsidkarens och juridiska personens val av organisationsform. Eftersom nödgårderna ska ta hänsyn till statsstödsreglerna, och detaljer rörande genomförandet inte är klarlagda i dagsläget, är det svårt för Svenska kraftnät att helt överblicka potentiella konsekvenser av detta för samtliga näringsidkare och juridiska personer. Oklarheten i begreppen näringsidkare, juridisk person och företag och särskilt dess relation till varandra bidrar till denna risk.